Ч. 145 (13.093). Львів, неділя 3. липня 1932. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LII І.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Іспанії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.



## Українське народнє учительство.

**Перед Загальними Зборами „Взаїмної Помочі Українського Учительства".**

В неділю 3. ц. м. відбудуться чергові річні Загальні Збори станової організації всього українського народнього учительства „Взаїмної Помочі". Вартість цієї організації може як слід оцінити той, хто памятає, чим українське вчительство було перед чвертьстоліттям, а чим воно є тепер. Досить сказати, що із безправних, беззасібних, заляканих, поневіряних чужими і недоцінюваних та часто-густо й легковажених своїми розпорошених одиниць повстала тисячна армія зорганізованого, свідомого вчительства, яке своєю організацією викликує пошану у своїх і чужих.

Що нині представляє собою В. П. У. В.? — Передовсім велику зорганізовану силу 3.100 членів! „В. П. У. В. має — як на наші обставини — і поважне майно, а саме: каменицю при вул. Ул. Люблинської ч. 11 вартости 100.000 зол., каменицю при вул. Якуба Стшеме ч. 11 вартости 130.000 зол., „Оселя" у Ворохті вартости 120.000 зол., посілість в Мушині 15.000 зол. і парцеля в Криниці 10.000 зол., фонди: запомоговий і посмертний та Учительську Касу на окремих кооперативних статутах. В. П. У. В. веде постійно для своїх членів правну пораду і оборону у станових справах у багатьох випадках з успіхом та дає фахові педагоґ. поради аж до помочі у виробленні зразкових лекцій чи педагогічних тем. В тій цілі удержує також і постійно доповнює власну Центральну Педагогічну Бібліотеку, яка нині числить около 2.000 томів, а нею можуть користуватися передовсім співробітники видавництв та всі члени Т-ва. При „Оселі" у Ворохті удержує В.П.У.В. бібліотеку головно з области белетристики, що числить поверх 1.000 книжок. Бібліотека ця призначена з першу чергу для учителів і учительок, що приїздкають до „Оселі" на відпочинок. Та з біжучим роком Провід Товариства зробив ту бібліотеку загально-доступною для усіх літників і гостей, що приїзджають до Ворохти, а зимою користуються нею місцеві гуцули.

Видавнича діяльність В. П. У. В. багата і солідна. Передовсім поважний фаховий квартальник: „Шлях виховання і навчання" з додатком: „Методика і шкільна практика" (5 до 6 арк. друку), дальше — офіціоз Т-ва „Учительське Слово" (2 арк. місячно) та неперіодичне видавництво книжками „Педагогічна Бібліотека" (5—6 арк. книжка — досі вийшли 4 числа).

Дотеперішні осяги — це найкращий доказ, що українське учительство має організаційний змисл і має великі засоби моральних цінностей.

Зокрема треба зазначити велике розуміння учительства до справ „Рідної Школи" та жертвенности на її цілі, що вибивається на одно з перших місць українського громадянства. Не тільки в місцевих і повітових товариствах і організаціях працює українське учительство, але й у центральних установах (Головний Виділ „Просвіти", Головна Управа „Рідної Школи" та інші), працюють народні учителі на провідних місцях як члени Управ, Виділів, чи Президій. Та муравлина, солідна, всестороння праця зєднала українському вчительству довіря широких народніх мас і тому учитель став і важним політичним чинником сучасної доби. Це не припадок, що першим берестейським вязнем, якого судили у Львові і Рівнім, був саме учитель Лісінський. А й тепер народні учителі (Великанович і Вахнюк) як активні політичні діячі і посли до варшавського сойму гідно репрезентують українське учительство.

Мусимо доложити всіх зусиль, щоби удержати наше українське учительство на тому високому духовому і моральному рівні, щоби не допустити до демобілізації духа, за якою неминучо йде пониження та упадок духових і моральних цінностей. Це необхідне ще й тому, бо нашим обовязком притягнути до станової організації і тих „блудних синів", що на жаль досі не є членами В. П. У. В. А їх доволі поважне число. Ось що говорять офіціяльні цифри:

В 1930—31 рр. було в Польщі 4.964 державних українських народніх учителів*), а в тому числі 4.538 греко-кат.**), 35 римо-кат., 387 православних і 4 евангеликів. Не буду займатися тими несвідомими „греко-католиками", що розгубилися по чужих націях. Бог з ними! Але є ще 1.864 **свідомих** учителів-українців, що не стидалися ані не боялися урядово вписати себе до української нації, — а їх ще й до нині нема чомусь у В. П. У. В. Тому В. П. У. В. мусить їх безумовно винайти і пригорнути до себе, бо якщо не зробить того в короткому часі, то чимало з них розгубиться так, як розгубилися сотки „гр.-католиків"...

**Іван Герасимович.**

*) На підставі „Rocznika Statystyki Polskiej z 1926 do 1931" і „Tymczasowych obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego".

**) Із загального числа 5.138 учителів гр.-кат. в Польщі причислялося до українців 4.538, до поляків 568, до білорусинів 2, до росіян 2 і до невідомої (?) національности 28. — разом 5.138.

## Французьке жіноцтво і політичні права.

**Львів, 1. липня 1932.**

Справа реформи прав жіноцтва у Франції знову стала гостро актуальною. Із приходом уряду Ерріо покращали вигляди, що нарешті французьке жіноцтво дістане політичні права, які віддавна мають жінки в інших культурних країнах. Досі французький сенат відкидав принципально проекти парляменту або затягав їх, відкладав голосування над ними із чисто формальних причин і тримався цієї тактики від 21 листопада 1922, коли відкинув 156 голосами проти 134 останній проект парляменту про виборче право для жіноцтва.

Тепер уряд сам передав сенатові проект зміни цивільного кодексу у деяких важних статтях, що обмежують жіночі права в суспільному житті. У Франції досі має силу кодекс Наполеона у таких питаннях як заборона для жінки шукати судово батька своєї дитини, рішати про виховання дітей, зміняти довільно місце свого побуту, вести самостійно підприємство без дозволу мужа або добувати самій пашпорт. Само виборче право є тільки одною із незначних „свобод", якої домагається сучасна француженка, залежна зовсім від мущини у громадському та родинному праві.

Дарма, що загальна опінія висловлюється нині устами преси за зрівнанням жіноцтва у правах із мущиною, застереження, які роблять її представники, не дозволяють іще передбачити, в якій мірі ці права будуть поширені у законодавстві. Факт, що французька жінка досі лишилась у своїх суспільних правах позаду всіх інших жінок в Европі, звязаний із своерідними рисами всього французького життя. Жіночий рух був слабший досі у Франції, як в інших країнах. При численних анкетах на тему політичних прав, такі неофіціяльні представниці самого жіноцтва як письменниці та артистки, що мають більший вплив на загальну опінію, ніж професійні діячки, нерідко заявляли, що французькі жінки не домагаються більших прав, ніж мають, тому, що їхній вплив на політику та все культурне життя Франції сильніший, ніж в якійнебудь іншій країні!

Це незаперечне явище важко зрозуміти чужинцям, які не знають своерідної психольоґії французів і всієї історичної традиції Франції. Франція у політиці та культурі — це досі... Париж. А у Парижі роля жіноцтва така велика і така неподібна до ролі, яку відограє жіноцтво інших европейських столиць, що одні і ті самі зовнішні факти мають часто зовсім інший внутрішний зміст. У ніякій европейській країні жінки не мають особисто такого безпосереднього впливу на справи державної ваги як у Франції. У цьому пункті небагато тут змінилось від Людовика XIV і Наполеона.

Не інакше стоїть справа із громадськими та родинними справами. Французька жінка, завдяки своїй вродженій інтеліґенції та жіночости вміє в кожному поодинокому випадку дати собі раду з мущиною, що має на своїм боці закони, які боронять його інтересів. Товариське життя і загальні закони, що дають кожній одиниці більшу свободу як у якійнебудь іншій державі, не дають француженці відчувати її покривдженого стану. Та в міру того, як під напором економічних потреб французька жінка примушена щораз частіше працювати на себе, появляється в неї щораз ясніша свідомість, що вона повинна мати свободу перед законом, коли хоче самостійно рішати про напрям свого життя.

Питання про рівні права жіноцтва з мущиною не звязане у Франції з політичними поглядами так просто, як в інших країнах. Саме поступові та ліві партії інколи виступають проти прав для жіноцтва, а консерватисти домагаються цих прав тому, що сподіваються від цих прав зміцнення впливу церкви, що на провінції може при виборах рахувати на голоси селянок і дрібноміщанського жіноцтва. Тому-то представники ріжних партій і груп виступають „за" або „проти" реформи не завсіди у згоді з усіми співпартійцями.

Чужинці, що хотять зорієнтуватися у тих ріжних голосах, не повинні забувати, що поняття „традиції" та „поступу" не мають у Франції того самого змісту, що в Анґлії або Німеччині. Самі француженки заздалегідь зрікаються деяких прав, за які анґлійки та німки боролись принципіяльно, а одночасно не хотять зріктись, виборовши собі „рівність перед законом", деяких виїмкових суспільно-товариських привілеїв, придбаних віковою традицією, яких не мають жінки інших европейських народів.



## З льозанської конференції.

ЛЬОЗАНА. (ПАТ). Засідання репараційного Комітету скінчилося опівночі. Німецька делеґація в тому засіданні участи не брала. На засіданні дискутували на тему висоти ґльобальної суми, що її малаб заплатити Німеччина. Є надія, що нині прийде між вірителями до порозуміння. Опісля дискутували над анґлійським предложенням щодо облігацій, якими Німеччина малаб заплатити ту суму. Анґл. делеґація предложила текст, що складається з кількох статтей, в яких спрецизована система облігацій, спосіб емісії і система розділу між вірителями. Мекдональд робить тепер сильну пресію на німецьку делеґацію і предложить їй формулу порозуміння. Найважнішим фактом вчорашнього дня є щораз більша солідарність вірителів Німеччини, зокрема Франції і Вел. Британії, які дійшли вже майже до повного порозуміння щодо предложення, яке спільно предложать Німеччині. — У вівторок має відбутися пленарне засідання конференції.

# Жидівські кольонії на Україні.

IV.

**Занедбані господарства. — Кольонії на приватних землях. — Доба Столипіна.**

Мало жидів-кольоністів вело хліборобську працю особисто. Жінки тільки вяжуть панчохи, на полеві роботи не ходять через забобони, будім-то це невідповідна річ для жидівок; дівчата ні трохи не дбають, щоб придбати знання, конче потрібне у селянськім побуті. Загалом про жидівські кольонії цілої Херсонщини Гурович каже: „Кожна з них має вигляд забутого кута, де відірвані від своїх звичайних зайнять жиди ведуть жалюгідне істнування. Дещо ліпше було в Маріюпільсько-Олександрівських кольоніях на Катеринославщині, створених за гр. Кісільова. Загалом Гурович виніс песімістичні враження з свого огляду Херсонсько-Катеринославських кольоній на державних землях і покладав надії на молоде покоління, що родилося і виростало в кольоніях. Відомостей про якістний стан бесарабських кольоній мало і вони дуже суперечні, загалом полишаючи недобре враження. Щодо 216 посілків у девяти західніх білорусько-українських губерніях, то ріжні дані про них сходяться, що ці кольонії мертвороджені. Повстали вони з огляду на полекші, насамперед звільнення від військового обовязку, грошевих допомог і тому подібних вигід, якими уряд спонукував жидівство займатись хліборобством.

Одначе від самого початку вони майже не мали хліборобського характеру; кольоністи були тільки номінально хліборобами, позатим розсівались скрізь, де тільки могли знайти легший спосіб прожитку. Зачислення жидів до хліборобів було тільки засобом оминути державні обовязки. Жидівські кольонії Київщини, Поділля та Волині на підставі даних на початку 70 рр. експедиції Чубинського, роблять на подорожнього тяжке враження. Хати стоять з обідраними дахами, багацько хат просто як пусті. Майже всі хати небілені, глина з надвірних мурів пообвалювалася. Коло багатьох хат ні кола ні двора. Без перебільшення — жидівські кольонії виказували як казали росіяни „мерзость запустенія“. На запит, чому жиди-кольоністи самі не порають землі, не ходять за плугом і не косять, вони відповідали: „Пощо я буду ходити за плугом? На те є мужик; я йому заплачу, він і зробить, що мені потреба“. Кожний жид уважає себе створеним для торговлі, посередництва, а для фізичної праці, на їх думку, є мужик.

Ще треба сказати про якісний стан жидівських кольоній на приватних землях. Під цим оглядом є виразні дані з Київщини. На 1845 р. там було три кольонії. Повстали вони, як і скрізь, щоб скористати з полекш і допомог від уряду. В одній кольонії господарювало три родини, у другій — пять, інші віддавали свої земельні участки в аренду, а самі жили поза кольонією з крамарства чи факторства, або з дрібної ремісницької праці; їх хати лишались пусткою, у них жив хто хотів без платні. Про кольонії на приватних землях Херсонщини находимо у половині XIX в. дещо вигідніші умовини, всеж такі, що не відріжняються від положення жидівських кольоній на тамошніх державних землях. Тут слід згадати, що одночасно з жидівською з початку XIX в. за почином російського уряду пішла й німецька кольонізація степових земель України. Німці дали зразкових хліборобів. Щоби жиди-кольоністи могли від них навчитися хазяйнування, уряд оселював на жидівських кольоніях поодинокі німецькі родини, під назвою „мустервіртів“; але робив це тільки у кольоніях на державних землях Херсонщини (на 22 кольонії 136 німецьких господарств) та Катеринославщини.

Починаючи з 70-их рр. і до світової війни уряд не цікавився насадженням жидівських хліборобських кольоній; не цікавилося цим й жидівство само. За політичної реакції 1881 р. в торговельно-промисловій ділянці панувала політика економічного лібералізму завжди для жидів найзручніша. Хліборобство їх не притягало. Період величезного землевлаштування в Росії в часах з 1906 р. до війни, звязаний з іменем міністра Столипіна, пройшов понад жидівством. Якби жиди мали природний нахил до землі, то ця доба могла би бути використана жидівством для нових кольоній на Україні і в азійській частині Росії. Це не сталося. Не помічне було й відновлення істнуючх кольоній або бодай удержання status quo. З херсонсько-катеринославських кольоній частина жидівської людности відійшла. Це поліпшувало земельне забезпечення тих, що в кольоніях залишилися. У 1870—80-х рр. загально-европейська депресія, розуміється, захопила і Україну та оселені на її землях жидівські кольонії, але по тих роках сільське господарство вступило у виїмкову фазу; збіжжя мало добрий збут, ціни росли, а одночасно дорожчали землі кольоністів. Усе це стало тісніше вязати кольоністів з безплатно придбаною землею. (Продовження буде).

**Проф. О. Мицюк.**



## Неприйнята димісія.

БУДАПЕШТ. (ПАТ). Голова ради міністрів ґр. Кароліі, уважаючи, що його уряд, іменований перед роком, виконав своє завдання, зголосив на руки реґента димісію кабінету. Реґент димісії не приняв і прохав ґр. Каролі, аби він проводив дальше урядові. Ґр. Каролі залишився дальше головою уряду.

## Українська „національна меньшість“ в „Українській“ Рад. Республиці!

**Українська преса в московських катальогах.**

(УП) Московсько-більшовицькі офіціальні установи в Німеччині розповсюджують катальоґи періодичних видань цілого Рад. Союзу на 1932 рік. Видання гарне, на доброму папері, бо призначене для закордону. Повно там комуністичних реклям у московській та німецькій мовах. Всю пресу, подану в тому журналі, можна замовляти за границею.

До тексту додані в московській та німецькій мові ще й пояснення, на які саме варто звернути увагу, бо вони є доказом, як більшовики уявляють собі „самостійну“ Україну і в якому світлі представляють її закордонові. В поясненнях зазначено, що ґазети можна також замовляти і у „мовах національних меншостей“, як українській, білоруській, вірменській, французькій та анґлійській. Отже виходить, що українці, це *меншість у своїй державі*, яка істнує лише на папері, бо колиб істнувала в дійсности, то булиб більшістю. Всіх мов нац. меншостей вичислено в катальозі 17, коли звичайно подається, що в Союзі живе щось около 120 народностей з ріжними мовами. Так в дійсності виглядає під національним оглядом „єдиная русская земля“!

В московській мові пропаґується аж 835 ґазет та журналів з ріжних ділянок життя. Все це преса, що кричить за себе своїми заголовками, бо по змісті вся та преса дуже одноманітна „казьонна“. З тих ґазет виходить у Харкові 27, є між ними й щоденники. Щодо української преси, то подано там 123 титули, з того 10 щоденників, 4 що другий день, а решта то тижневики, а найбільше місячників та квартальників. У білоруській мові подано всього 22 назви. Крім того подано, що в Харкові появляються ще 3 польські ґазети, а в Проскурові одна. Німецьких виходить на Україні 6, жидівських значно більше, найбільше у Харкові, Києві та Одесі.

—o—

## Мовний закон у Бельгії

БРЮСЕЛЯ, 1. 7. ПАТ. Парлямент приняв 86 голосами проти 69 урядовий проєкт мовного закону. Так не прийшло до кабінетової кризи, яку заповідали на сьогодні.

—o—

## „Без шибениць не обійдеться“.

БЕРЛІН, 1. 7. ПАТ. Провідник нац. соціялістів д-р Ґебельс у промові, яку виголосив у Кельонії, сказав, що його партія не піддержуватиме ніякого кабінету, якого не обсадять гітлерівці. Теперішній Папенів кабінет лише перехідний. Він не зможе опанувати подій, які находять у Німеччині, бо за ним не стоїть одноціла маса німецької суспільности. Згадуючи про хід подій у Німеччині сказав Ґебельс, що без шибениці не обійдеться.

—o—

**ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 3. ЛИПНЯ 1932.**

П. ЯКОВИЧ.

# У кіні, з другого боку.

*Берлін, у червні.*

— Маєте охоту відвідати фільм-ателіє в Йоганністалі? — запитав мене вчора рано товариш, представник французької преси.

— Дуже радо! Я майже зовсім не знаю закулісової праці модерної звуко-фільми.

Умовилися на 11. год. в бюрі Союзу Закордонних Пресових Представників. Крім нас двох, ще: француз, німець, мадяр і росіянин. Чекали на авто, обіцяне фірмою „Тонфільм-Консорціюм“. Минула ціла година. Ініціятор уже кілька разів повторив нам, що нас запросив молодий богатонадійний режісер, віденець, Е. В. Емо, відомий своїми кіно-комедіями „Панночко, ви дали зле получення“ і „Жіночий диплъомат“. Тепер він „крутить“ подружу комедію „Подорож до Шотляндії“ з Марленою Еґґерт, Слєзаком, Ґеорґом Александером, Гансом Бравзеветтером і Трудою Берлінер.

Вже стратили були надію дочекатися. Бенкували з нашого товариша і домагалися, аби заплатив за всіх таксі (добрих 15 км.!). Він телефонував на всі боки і просив усіх стежити, чи не приїхав уже великий чорний „Крайслер“. Ще минуло пів години. До товариства прилучилася одна пані, а самоходу не видно. У розпуці пішли на вулицю. Аж ось коло дверей шофер. Він уже давно чекає. Наш добрий товариш подав число будинку і своє прізвище, але не сказав, в якому бюрі його шукати. Що мав робити бідний шофер, коли в тому будинку кількасот бюр?

Дивлюся на авто. Воно не чорне, а... зелене і не „Крайслер“, а „Паккард“. Довго моглиб ми ще чекати, визираючи з вікна!

Вулицями Вільмерсдорфу, Шенеберґу і Темпельгофу на південний Схід великого Берліна. Чудова погода. Приємна прогулька дорогами поміж розлогими шкілками садівництва „Шпет“. За 20 хвилин підїхали до брами ателів.

Це коло того аеродрому, де недавно впав літак на дах одної фабрики і покалічив кількох робітниць саме за працею. У час війни були тут військові ганґари. На версайське домагання їх мусіли знищити. Перед десятьома роками працював тут і я, і кількадесять українців. Усі ми були фільмовими „зірками“... Заробляли як статисти. Це був час німого кіна. „Крутили“ великі фільми: „Жінка Фараона“, „Доктор Мабузе“, „Нібелюнґи“...

Тепер усе дуже роз- і перебудовано. Тонова фільма зробила революцію не тільки на екрані. Змінився цілком самий процес виборництва а з тим і закулісове життя фільмових працівників.

Тільки переїхали браму, як на кожному кроці побачили ріжної величини написи: „Увага! Абсолютна тиша...“ Червоні лямпи над усіма дверима. Коли світиться, не сміє ніхто говорити, заходити тощо.

Була перерва на обід. Пішли привитатися. У невеликій кімнаті зібрані всі „тузи“ нової фільми. Симпатичний Емо тішився, побачивши „міжнародню пресу“. Одному з „великого персоналу“ дав наказ провести нас до кантини.

Довгими коридорами і через велику їдальню йшли ми, зустрічаючи на кожному кроці „шотляндців“, „гусарів“ (якесь інше підприємство „крутило“ нову з улюблених у Німеччині воєнних фільм „Дивіться гусари ідуть!“), „циркових артистів“ і всяку всячину. Пригадалися часи, коли самому треба було перекидатись „єгиптянином“, „бедуїном“, „маркізом“, „поліцаєм“ та „барабанщиком Фридриха Великого“...

Підкріпилися. Прийшов директор продукції д-р Іля Залкінд. Розуміється, наш таки земляк. Навіть із самого Києва. Його закидали ріжними запитами. Докладно розповів він про організацію виробництва кожної тонової фільми, а ще докладніше зясував зміст „Подорожі до Шотляндії“. Усе там як водиться: чоловік, жінка, любок, любка, дорогоцінне намисто, корабель, богатий, але скупий (тому і Шотляндія!) вуйко... Низка складних, цікавих конфліктів, гарних сцен...

Нас більше цікавили приготовані декорації та „зірки“. Переходили з чудового „шотляндського парку“ на „корабель“, а звідтам до „перської кви“. Подивляли автентичних „шотляндців“ з їх спідничками, голими колінами, конячими хвостами. Зупинилися в короткій розмові із „священиком“, що за чверть години даватиме шлюб щасливій парі молодих закоханих.

Емо старався нас яко мога краще розважити і все нам показати. Зазнайомилися ми з „молодими“ (Ганс Бравзеветтер) і всі гуртом пішли до „молодої“ (Марта Еґґерт). Вона вже була готова. Кілька хвилин погостювали в її кімнаті. Незвичайно мила молода (без знаків наведення!) — мадярка!

А „вуйко“ (славний Лев Слєзак) все ще не виходив. Йому перешивали одяг. Треба було чекати. Нарешті вийшов. Самі справжні шотлянці не розпізнають, що це підроблений. Він жартував і скаржився на тісний гостокутий комір

# „Дубенське право“.

## Про політику супроти української кооперації на Волині.

*У 24. числі „Господарсько-Кооперативного Часопису“ з 26. VI. п. р. находимо статтю п. н. „Ставка на моральне заломання“, яку передруковуємо з уваги на вагу порушеної справи. — Ред.*

Славетне „дубенське право“ вже від року важкою примарою зависло над українською кооперацією на Волині. Хоч сусідні воєвідства не захоплюються ним і не пускають на свої землі, та відомо, що творці й прихильники „дубенського права“ представляються перед цілим культурним світом та дочекаються, що їх теорія й практика займуть почесну сторінку у підручниках міжнародного права.

Українська кооперація нараховує вже багато жертв в установах і людях, яких змололо у своїх безмилісних зубцях „дубенське право“. До інших добереться й от-от розторощить працю десятиліття і людських старань. Мимохіть насувається питання: чому перемоняться, на що так відтягають, коли без усякого попередження можна було по дубенському просто опечатати всі українські кооперативні підприємства? Чи в цім відтягуванню треба добачувати удосконалення дубенщини, бо до її примітивної брутальности додається ще моральна мука тисяч і тисяч людей в очікуванню неминучого?

Відповісти на ці питання зможемо тоді, коли засуємо, для чого служить „дубенське право“. Маємо вже досить авторитетних коментарів, з яких виходить ясно, що має воно одно завдання: відірвати за всяку ціну українську кооперацію від єдиного ідейного й організаційного осередка у Львові (РСУК). Приступлення до якого, хоч жидівського чи польського або навіть до другого українського чи ніби-українського осередку виймає кооперативу зпід сили „дубенського права“, і підпадає тоді вона праву загально-польському. Отже „дубенщина“ хоче мати дві чи десять українських кооперацій на Волині, готова на те, щоб не було там ніякої української кооперації, але не зносить *єдиної* української кооперації в Польщі. Можна бути певним, що послідовники „дубенського права“ не припускають, не хотять і не допустять, щоби укр. кооперативні підприємства цілими роками стояли під печатками, бо право можна порушити, але не можна з права робити посміховища. У цім криється розгадка, як довго має обовязувати „дубенське право“. „Дубенське право“ народилося з певности його авторів, що національна свідомість українського населення на Волині є така низька, а ідея національної спільноти йому ще така чужа, що вистарчить загрозити „дубенським правом“ або таки його застосувати, щоби тамошній українець відрікся або таки заперечив єдність свого українського народу в Польщі і пішов дорогою всіх безбатченків туди, де нема ні сорому ні чести.

Чи певність творців „дубенського права“ така тверда? Вже нині мають вони богато доказів, що переоцінили свої сили а недоцінили моральної вартости та національної зрілости волинського українця. Колиж переконаються, що навіть „дубенське право“ не всилі українця з Волині морально заломити, що він готов і до боротьби і до жертв за свою національну гідність та національну єдність, тоді „надприродне“ „дубенське право“ знайде свій природний кінець.



# Страхіття голоду
## на Бойківщині.

Ще не перегомоніє на наших землях заклик рятувати голодну Гуцульщину, коли приходиться нам зареєструвати нову сумну вістку — не менче тривожну — вістку про голод на Бойківщині та зокрема в турчанському й сколівському повіті. Перебуваючи останніми днями в тамошніх повітах, мав я нагоду від наочних свідків зібрати матеріяли, що в кожному людському серці мусять викликати жах і біль, що живий нарід мусить перебувати такі злидні.

Найбільше терплять полоси над чехословацькою границею. Досі головними засобами прожитку тамошніх мешканців були заробітки в лісі та годівля худоби. Тепер одна галузь основи екзистенції впала через цілковитий застій у деревному промислі, а друга — годівля худоби — не може розвинутися, бо нема на неї збуту. Земля не родить хліба, а невеликі засоби бульби змерзли. Через розкинення хат по далеких вершках гір і трудну комунікацію на місцях не можна думати про господарську кооперативну ділянку у такому маштабі, як це діється на Поділлі. Також через недостачу дешевого кредиту мешканці Бойківщини попали в сіти приватних лихварських боргів, що руйнують останки їх господарства. Дійшло до того, що господині по кілька днів не палять у печах, бо нема що варити, зовсім не світять, ані не солять, бо не мають сотика на куплення цих найконечніших щоденних продуктів. Є села прим. Сянки, де люди мають для себе, як одинокий корм, *варену кропиву*; є села нпр. Беньова, де голодуючі йдуть до сусідів, в яких варено обід та без запрошення майже насильно сідають з рідньою за стіл і споживають чужу страву. У богатьох селах, як Бітля, Яворів, Турочки, Кривка, Либохора, Бориня, Висоцько через голод *кинувся тиф і епідемія „завушницелення“. Старші і діти пухнуть з голоду.*

Досі ці бідні люди мовчать і на диво сильно борються власними силами з наростаючим нещастям. Довго, здається, не видержать, бо переднівок з дня на день тяжчий. У Сколівщині деяку поміч зорганізував парох Сколього о. декан Мосора і там дещо харчевих продуктів прийшло від Епархіяльного Комітету Допомоги Голодуючим — зате Турчанщина лишена сама собі.

*Осмілююсь заапелювати до добрих сердець наших громадян з Поділля, щоби поспішили на ратунок своїм братам з Верховини.* Розумію, що й на „долах“ не переливається у достатках, але всеж таки деякі лишки хліба найдуться і вони повинні стати цілющою водою для Верховини. Жертви в грошах і натурі прохаю слати на руки о. Івана Федевича, катехита в Турці над Стрием.

*Дмитро Великанович,*
посол до сойму.

# Облога Вашинґтону.

**Вашингтон, 14. червня 1932.**

Великою несподіванкою для Европи було почути про неймовірну господарську крізу, яку переживає Америка, точніше сказавши її Злучені Держави. У звязку з тією крізою доводиться час до часу слухати про особлившу американську сензацію, роблену на „американський“ розмір. Пів року тому уладили „марш на Вашингтон“ безробітні зпід червоного стягу, за ними інші безробітні під проводом священика; ставили всякі домагання, трохи погрожували, але кінець-кінцем попоїли вашинґтонської зупи й „бостон бінс“ (бостонської фасолі) й відїхали домів супроводжені поліцією — для обопільної безпеки.

Цими днями прибули до столиці Злуч. Держав нові непрохані гості, які в числі сто тисяч люда перемашерували дня 8. червня ц. р. вулицями Вашингтону, а цьому походові приглядалося 100.000 столичних видців, цікавих на сензацію. Дивний і дійсно цікавий був це похід: це йшли ветерани світової війни, яких не знати нащо і пощо виправила була Америка до Франції бити тих німців, яких долею сьогодні журиться.

Так недавно тому машерували святочно прибраними вулицями американських міст молоді рекрути. Їх обкидали квіттям, а достойні дами гостили „чайком“, називаючи їх героями. Було змобілізованих 4,355.000 молодих американців, з яких поверх два міліони перемашерувало по болотах Фляндрії, по Арагонах. Покінчилася (для американців) безглузда війна, яка забрала їм 360.300 ранених і вбитих. По містах Америки поставлено воєнні памятники для „невідомого жовніра“, позакладано памяткові цвинтарі, парки та на 30. травня призначено „меморіел дей“ (памятковий день). Ті, що остали живими, певернули на свої рівні асфальтовані чи цементовані вулиці, якими перемаширували знов попід тріюмфальні брами, обкидувані квітами радости, витані як герої, як побідники. Вертали горді, з великими надіями на свою будучність, бо їх груди були прикрашені блискучими бляшками.

Тимчасом настало сіре буденне життя. Неодному зачинили двері перед носом, бо його місце засіла якась „міс“, дехто скакав з хмародеру прямо вдолину, закладав собі петлю на шию чи шукав подібного виходу з безвихідної ситуації. Колиж настали часи відбудови довоєнного життя, а з тим і відомого та голосного американського добробуту, якому здавалося кінця не буде, тоді й деякий ветеран попадав також на працю. Тоді він теж часом маширував, але вже хіба на зїзди, на паради. Тепер, по „ситих“ роках — настали роки худі, де заломилося ціле господарське життя. В дуже прикрому положенні найшлися й американські воєнні ветерани. І прийшли до Вашингтону. Чого? Просити „тата-монарха“? — Ні, прийшли **грозити:** не вступимо відти, доки конґрес не ухвалить виплати в готівці цілого „бонусу“.

Колись, коли Америка висилала вояка на війну, обдаровувала його асекурацією платною до 1945 року як відшкодування за його труди, здоровля, каліцтво, а може й смерть. Це називалося „бонус“. Коли ветерани були в потребі, вони часто користувалися поміччю „бонусу“ у формі позички. Недавно виплатив уряд Зл. Держав частину тієї асекурації та приобіцяв виплатити решту. Але тимчасом державний скарб, який ще в 1928 р. звертав своїм податникам надвишку як непотрібний державний баляст, досягнув близько 3 міліярди дефіциту і виплату „бонусу“ здержано. Тоді ветерани, яких навчили колись маширувати, прийшли самі по решту „бонусу“, дарма, що він їм правно не належиться. Сходяться вони з усіх сторін, реквірують залізничі поїзди, автобуси, трамваї і що можуть та громадяться в столиці. Припливає їх така скількість, що з кожною годиною побільшується число на 100. Незабаром сподівається — вже четвертий обраний — командант ветеранів 50.000 люда!

Столиця стала безрадна. Приготована поліція і військо не має що робити, бо ветерани заховуються спокійно, відмежувавши себе зовсім від більшовицьких агітаторів. Тих, які недавно стільки трудів принесли „в інтересі“ батьківщини — не випадає розгонювати поліцейськими палицями. А вони почали будувати собі бараки за містом, над рікою Анакоста, приготовляючися на затяжну „облогу“. Симпатики ветеранської армії дали їм до розпорядження порожний дім на головну кватиру, а деякі міста дають харчі. Одначе це все не вистарчає. Прокидається голод серед них, а денно треба до 300 душ забирати до шпиталю. Начальник столичної поліції візвав ветеранів, щоби покинули добровільно місто, а він доставить їм відповідну скількість транспортових засобів. Очевидно трактуючи їх дальше як героїв — заявив одночасно, що не вживе проти них сили, якщо таки схотять остати у Вашингтоні. Але новий командант ветеранів заявив: „Як тільки виплата „бонусу“ буде ухвалена, ми охоче скористаємо з авт, які поліція дасть до нашого розпорядження“.

---

Гуртом пішли до „церкви“. Перемішалася „преса“ і „зірки“. Станули перед апаратом. Повередині вдоволений Емо. За пару днів подивлятиму себе в товаристві, що його частенько подивляв на екрані.

Ще не кінець. Нас запросили до темної салі з дуже вигідними кріслами. Кілька хвилин демонстрували нам знимки (три ріжні освітлення) ще невідомої „зірки“. Кажуть, що її десь „відкрив“ знов таки Емо.

Захотілося глянути також і на „гусарів“. Перше на дворі, а потім в ателів. Саме здіймали сцену, в якій грає наймолодший фільмовий „артист“, 6-літній Петра. А коли ми відпочивали в кантині за кавою, підійшов до нас відомий „Стенка Разін“ — фон Шлєтов. На цей раз він „цирковий артист“. Розмовилися про „Волга, Волга!“ Пригадав я йому, що в берлінському „Капітолі“ співав підчас тієї фільми... наш хор Котка.

Так минув день. Один з німецьких фільмових журналістів завзявся нас почастувати „шнапсом“ і повів до „шотляндського вуйка“. Саме готувалися там здіймати сцену весільного обіду. Зібрані всі: Емо, Залкінд, Кантурек (оператор). Старий Слезак наспівував півголосом одну з приписаних арій. На столах десятки ріжних пляшок. Спритний німець кинувся до них, щоби частувати...

— Не беріть, там не „шнапс“ а тільки фарба, — засміявся режісер.

Зів обличчя наш журналіст. Ми на нього не гнівалися. Що більше: запропонували йому місце в „Пакарді“.

Вечором вернулись до Берліна. Сила вражінь. Немов у кіні. Але з другого боку.

Нема що й говорити, що конгрес найшовся в неабиякому положенні. Недавно ухвалено нові податки, а тут знов непередбачено треба нових міліярдів. А тимчасом Зл. Держави ще зі всіх держав найбільше дбають про своїх ветеранів. У біжучому році вони видали на допомогу ветеранам 1 міліярд 72 міліони 64 тисячі дол, а за той час видали Вел. Британія, Франція, Німеччина, Італія й Канада разом усього 891,190.360 дол. на ту саму ціль. А такого забезпечення, як ветеранський „бокус", не знає загалом ніяка інша держава. Тому то дехто називає ветеранський похід на столицю, що це „голд ап" („руки вгору") на уряд Зл. Держав. Одночасно з тим нагадують, що такий „голд ап" уже був у 1783 р., коли то примашерували були незадоволені ветерани революції, а другий раз, коли в 1916 р. робітничі представники залягли були галерії Конгресу, щоби вимусити 8-годинний день праці на залізницях. Коли одна частина громадянства сприяє ветеранам і накликає уряд, щоби сповнити „якось" їхні домагання, то друга каже, що ці домагання не мають ніякого оправдання. Одначе всі погоджуються, що „наступ" ветеранів не організували революціонери, тільки їх спричинили безграничні обіцянки хлополапських конгресменів.

З одного боку не можна брати американським ветеранам за зле, коли вони впоминаються, щоби ті, в яких інтересі післала їх Америка на війну та які з тієї війни скористали, дали їм працю, або частину нагромадженого майна. З другого боку — не можна й похвалити ветеранів за те, що вони вимагають для себе спеціяльних привілеїв, коли через безробіття тиняються міліони людей, які вправді не були „героями" війни, але все таки — голодні. Але тому, що американець має більш оборонну вдачу, ніж агресивну, ледви чи можна побоюватися якихнебудь насильних актів від недавніх героїв і нинішніх патріотів.

**Лев Ясінчук**

# Чому нема українських вивісок.

### БОРОТЬБА ЗА ПРАВА РІДНОЇ МОВИ.

Львівська конференція українських правників з представниками центральних установ і преси пригадала українському громадянству його обовязки супроти рідної мови: домагатись прав для української мови в судах, школах і в усіх урядових установах а також належного їй пошанівку взагалі в публичному житті.

Як відомо, впродовж останнього десятиліття зникли українські написи майже з усіх склепів, фризієрень, ремісничих робітень, ресторанів, каварень і т. п. підприємств. Наше громадянство прийняло це спокійно до відома і далі підтримує ті підприємства. Є склепи і ресторани, які удержуються грошем української клієнтелі, але не почуваються до обовязку шанувати цю клієнтелю. Чи дасться щось подібного подумати в інших народів?

В минулому тижні вибрався я за орудкою до Самбора і Перемишля. В Самборі зайшов я до ресторану в Ринку. Велика саля ресторану і друга менша заповнені гістьми і то українськими, бо майже при кожному столі чути українську мову. Говорять нею і кельнери. Видко, що ресторан удержується українським грошем. А українського напису цей ресторан не має, також карта страв у чужій мові. Видко, ніхто з українців цією справою не цікавиться. Колиж я запитав кельнера чому нема українського спису страв, здвигнув плечима, якби хотів сказати: „Чого цей чужинець докучає?

Ще того самого дня під вечір приїзджаю до Перемишля. Давно я вже тут не був, отже шукаю ресторану, щоби виїхати зі здоровим шлунком. На щастя здибаю свого старенького професора-емерита, а цей рекомендує мені один ресторан біля „Народнього Дому". Заходимо туди оба. Написів українських не бачу. Зате у двох кімнатах переважно українські гості. Мій товариш пояснює, хто це. Бачу тут молодих адвокатів, студентів, двох священиків і ще кількох інтеліґентів. Карта страв у чужій мові. Видко — ніхто не упоминається за пошанівок української мови в письмі, хоч власник ресторану а також обслугуючі кельнери ґарно володіють українською мовою.

Це факти! І чиж можна дивуватися чужинцеві, котрий заїхавши до Самбора чи Перемишля і побачивши, що ні там ні тут нема українських написів, нема карт страв у нашій мові — буде думати, що в Самборі і Перемишлі нема українців. А діється це через наше недбальство і брак національної самопошани

Це лише приклади з моеї останньої поїздки! А скільки таких „прикладів" можна знайти,, починаючи від Львова! Як може влада шанувати права нашої мови, коли бачить, що ми не шануємо своєї мови навіть там, де це від нас залежить?

Отже зачнім вимагати (і то рішуче зі всіми консеквенціями!) пошанівку для української мови зі сторони тих, яких своїм грошем удержуємо.

*Подорожний.*



## Кривааві заворушення з Німеччині.

БЕРЛІН, 1. 7. ПАТ. До льокалю, до якого заходять гітлерівці, підіхали мин. ночі невідомі люди та не висідаючи стріляли у вікна з револьверів. Було кільканацять ранених. На пл. Ноєндорф у сутичці був один тяжко ранений. Його забрали до шпиталю. В Гатінґені підчас стрілянини нац. соціялістів із комуністами був убитий один комуніст, пять тяжко ранених. Скілько загалом було ранених, невідомо. В Кайзерлявтені комуністи вбили мешканця недалекого села. В Штутґарті повторилися сутички між комуністами та нац. соціялістами перед домом професійних союзів. Поліція арештувала 3 комуністів. Поліція в Дісельдорфі викрила новий склад зброї та муніції. Арештували 14 комуністів за те, що нелеґально мали зброю.

## Скасування Еміґраційного Уряду.

Ощадностеві зарядження польського уряду спричинили ліквідацію деяких міністерств та підчинених їм установ. Між іншим перестане істнувати як самостійна одиниця Еміґраційний Уряд.

У Дневнику Державних Законів ч. 52 з дня 25. червня ц. р. появився декрет Президента Р. П. зі силою закону про скасування Еміґраційного Уряду та про переказання його агенд двом міністерствам: міністерству закордонних справ та міністерству праці й суспільної опіки. Одночасно перестануть істнувати Еміґраційна Державна Рада та комісія для розподілу і вжиття кредитів на опіку над еміґрацією, яких ліквідацію поручено міністерству праці. Обсяг ділання міністерства праці в еміґраційних справах поза границями держави переходить на міністерство закордонних справ у порозумінні з міністром праці. При міністерстві праці полишаться всі аґенди краю.

Як зачуваємо, ресорт еміґрації при міністерстві праці вестиме дальше дотеперішній директор Еміґраційного Уряду п. Накончніков.

## Зі студентського життя у Берліні.

(УП) Дня 26. травня відбулось у Берліні в грузинській кольонії свято проголошення незалежности Грузії. У святі взяли участь і представники українського студентства. Від імені українців промовляв на святі п. Петро Кожевників.

Дня 28. травня азербейджанські еміґранти влаштували свято проголошення незалежности Азарбейджану. На цьому святі взяло участь також українське студентство в особах своїх представників. Від імені українського студентства, а радше всієї української кольонії в Берліні виступив з довшою промовою п. В. Стахів, в якій завізвав усі поневолені народи СРСР до співпраці для скоршого визволення з московського більшовицького ярма.

Дня 28. червня відбулась у Берліні влаштована німецьким студентством величезна маніфестація з нагоди підписання версайського договору. У маніфестації взяло участь коло 50 тисяч народу, переважно молоді. В тому святі взяли участь також і українські студенти як представники української нації, що також зазнала благодати версайського диктату. Після маніфестації прийшло до сутичок між повертаючими маніфестантами і зібраною поліцією. Хвилево було положення досить грізне, але наслідки сутички незначні. На цьому святі-маніфестації промовляв між іншими А. Розенберґ, керманич заграничної політики німецької національ-соціялістичної партії, відомий зі своїх публікацій про Схід Европи, в яких займає становище протиросійське та підкреслює значіння української проблеми.



# ОСТАННІ ВІСТИ

### ЗАКІНЧИВСЯ КОНҐРЕС НАЦ. МЕНШИН.

ВІДЕНЬ, 1. 7. ПАТ. Сьогодні покінчив наради конґрес нац. меншин. Передполуднем радили ще над поведінкою Ліґи Націй супроти зажалень нац. меншин. Ген. секретар конґресу Аменде зголосив резолюцію, яка домагається реформи дотеперішньої процедури в меншинній справі. **Пос. Рудницька** виголосила реферат про положення українців у Польщі. Прийшло до гострої перепалки між предс. Вільфаном і представником мадярської меншини в ЧСР. гр. Ештергазі. Коли Е. став говорити про положення мадярів у Словаччині, перервав йому кілька разів д-р Вільфан. Після гострої перепалки д-р Вільфан дістав гострого серцевого атаку, тому мусіли засідання відложити до пополудня. Після ухвалення низки резолюцій конґрес закінчився сьогодні вечором.

### СПРАВА ВІДШКОДУВАНЬ.

ЛЬОЗАННА, 1. 7. ПАТ. Фон Папен повідомив Мекдональда, що ще не має вказівок із Берліна в справі реасекураційної клявзулі, якої вірителі домагаються від Німеччини на випадок, колиб Зл. Держави дальше зажадали сплат довгів. Фон Папен просить дати оконечні предложення вірителів. Над устійненням тих оконечних предложень реп. комітет працював ціле передполудне і пополудне під неприсутність німецьких делеґатів. Німецька делеґація бажає відсунути рішення в справі відшкодувань аж після німецьких виборів. Це тому, що німецька делеґація сподіється, що англійська та французька теза наближаються до себе і не могла би випасти по по лінії німецьких бажань, а фон Папен, як сам сказав, не хоче, щоби його вважали більше уступчивим, ніж Брінінґ.

ЛЬОЗАННА, 1. 7. ПАТ. До Льозанни прилетів літаком Невіл Чемберлен. Його візвав телеґрафічно Мекдональд. До його приїзду привязують велику вагу.

ПАРИЖ, 1. 7. ПАТ. У висліді засідання ради мін. Еріо підкреслив згідність думок Франції та Англії в осн. справах відшкодувань і довгів і в справі заг. характеру умови. Сподіються, що всі вел. держави небаром будуть тієї думки.

### Німеччина не прийме тимчасового проекту.

ЛЬОЗАННА, 1. 7. ПАТ. Канцлер фон Папен і міністр Кросіґк заявили Мекдональдові, що Німеччина не може приняти проекту лише тимчасової ліквідації відшкодувань головно, коли здійснення того проекту має бути залежне від заг. управильнення справи міжнародніх довгів.

### ПРИЇХАЛА АМ. ДЕЛЕҐАЦІЯ.

ЛЬОЗАННА, 1. 7. ПАТ. Вечором приїхала до Льозанни ам. делеґація на роззбройну конференцію: Ґібсон і Дейвіс. Вони конферували з Мекдональдом. Кажуть, що радили над довгами, які винні держави Зл. Державам і відшкодуванням та концепцією запевнення сплати тих довгів заг. сумою, яку заплатила би Німеччина. Можливе, що радили теж над роззброєнням у звязку з Гуверовою пропозицією.

### ДЕФІЦИТ ЗЛУЧ. ДЕРЖАВ.

ЛЬОНДОН, 1. 7. ПАТ. У Вашинґтоні в звязку з кінцем бюджетового року оголосили висоту дефіциту Злуч. Держав. Виносить він величезну суму 2.885 міл. дол. супроти дефіциту 903 міл. дол. за попередній рік.

### ЗА ПРИПИНЕННЯ СОЦ. „ФОРВЕРТСУ".

БЕРЛІН, 1. 7. ПАТ. Держ. трибунал у Лайпціґу заявився за припиненням видавництва „Форвертс", чого домагався міністр внутр. справ Німеччини Ґайл. Постанова в справі заборони „Кельніше Фолькстцтґ." западе на суботньому засіданні трибуналу.

### ПОСУХА В НОРВЕҐІЇ.

ОСЛЬО, 1. 7. ПАТ. У північній Норвеґії катастрофальна посуха. Більшість трав і засівів спалила сонішня жара.

### ПОЛЬСЬКИЙ СТУДЕНТ ШПІОНОМ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 1. 7. ПАТ. Часопис „Ґрінґоар" зазначує, що арештований під закидом шпіонажі Бр., що подав себе за польського студента з вживає псевдоніму Фантомас, це один із найнебезпечніших агентів, яких СРСР уживає у Франції. При Фантомасі найшли пляни конструкції скорострілів, яких уживають у летунстві. Арештований працював дуже енерґічно у Франції, мав цілу сітку спільників, які помагали йому слідкувати фр. воєнний промисл. Удержував звязки зі шефами компартії, а коли дізнався які нові подробиці про зброєння, видавав відповідні поручення секретареві компартії, в окрузі якого була дана фабрика.

# Свято на Маківці.

**Поклик Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил у Сколім.**

Філія Т-ва Охорони Воєнних Могил у Сколім уладжує в неділю 7. серпня ц. р. свято полеглих на Маківці з такою програмою: 1) год. 11. соборна Служба Божа; 2) по евангелію проповідь; 3) по Службі Божій панахида; 4) при кінці буде виголошена промова про культ поляглих героїв У.С.С.; 5) підчас відправи будуть кверстувати два священики на сплату пропамяткової таблиці, а дівчата будуть продавати листівки-знимки тої таблиці.

Цьогорічне свято на Маківці тим імпозантне, що в часі свята буде поблагословлена таблиця з поміщеними іменами й назвищами всіх поляглих У.С.С. на Маківці.

Свято відбудеться в неділю 7. серпня ц. р. без огляду на погоду.

Тому, що поїзд, який виходить зі Львова в год. 7.31, приходить до Тухлі на год. 11.18, радимо гостям приїзджати в суботу на ніч поїздом, який виходить зі Львова в год. 17.15 або 18.15, бо ці поїзди приходять до Тухлі на год. 20.29 чи пак 22.20. Впорядчики свята будуть старатися винайти нічліг для гостей в Тухлі, Грабівці й Гославецьку.

Просимо всі українські національні часописи цю відозву передрукувати.

**За Виділ Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил у Сколім:**

о. Мих. Мосора, голова. В. Бичкович, справник.



**ВІДГУКИ ДНЯ.**

## Клопіт з назвищем.

В першу чергу не знаю напевно, як той джентельмен називається...

Вже давно мулив мене його проєкт перелету через Атлантійський Океан і частину Европи та його дійсний перелет через частину Атлантійського Океану. Була навіть хвилина, коли я вже замачав перо. Але глип на один часопис — „Газнер"! Глип на другий „Гавнер"!

Я спинився. Пожду — думаю — аж виясниться справа з назвищем. Не можнаж писати — не знаючи про кого!

Ждав я цілий місяць і не діждався. Газнер і Гавнер чергувалося із собою, як криза і кріза в статтях „Діла", як Мюнхен і Мінхен у „Кутку мови", як Кройгер і Крюгер у „Новинках", як нудьга і нужда у „Відгуках дня".

Здається, що вже й не діждуся висвітлення правди щодо назвища цього джентельмена. Сусідські газети докладно описують, що він із заки вилетів і скільки разів пчихнув поки його врятували, але ніодна не завдала собі труду прослідити, як він направду називається.

А випадалоб.

Людина ризикувала не тільки для реклями своєї і фабрики ґумових човників, але й для реклями краю, до якого летів.

Що не долетів — це вже інша справа, та реклямy зробив усім трьом.

Собі, бо полетів і не дався „зрадливо-підступним" рекінам.

Фабриці, бо тримався вісім днів на воді.

Краєві, бо вже всім проїлися комунікати з процесів у Лізі Націй.

Перекручування назвища п. Гавнера чи Газнера насуває підозріння, що він не є поляк. Віддавна запримічую, що всі львівські польські часописи, коли подають назвище якогось „інородця", то мусять його перекрутити: не Федорців а Федорцьо, не Кедрин а Кендрин, не Чіпка а Чипко, не Бутович а Бутерович, не Осічук а Осінник. Лишень такі старі українські назвища, як: Потоцький, Лянцкоронський, Тишкевич, Рильський і т. п. на — цький і — ський пишуть правильно, тільки закінчують неправильно на „і".

Вертаючи до проби перелету, апелюю до мірольних часописних чинників сусідських часописів, щоби вони прослідили або — на сліпо погодилися на котрогось із тих двох кревняків: Гавнер чи Газнер.

Тоді щойно займуся справою перелету так сказати — з фахового боку.

— Як?... Лаїк?! — здивуєтесь.

— Саме тому, що лаїк!

Це в нас стало майже правилом у всіх справах до Франкової сповіди включно.

**Галактіон Чіпка.**

# НОВИНКИ

— **Приймаю як давніше в моїм Заведенні при вул. Сикстуській ч. 17 від 9—1 і 3—6. Насс.** 5-5

— **Перед виїздом на вакації** не забудьте дати футро до переховання, бо **міль** це домашній злодій. Найкраще його переховає робітня футер Ю. Глушевського, вул. Коперника 16, II. п.

— **Машини до шиття** нові від 200 золотих поручає **Юліян Ломага,** Львів, Валова 11. 11-20

— **Страшний голод на Вел. Україні.** Париське „Возрожденіе" (ч. 2580) подає вимок з листу висланого в половині червня ц. р. з одного з міст України. В тому листі сказано між іншим: „Голод зростає. Тратимо останні сили. На вулицях люди починають падати з голоду. Живемо майже без хліба. Дорожнеча незвичайна. За 10 штук бараболь треба дати три карбованці, і то нелегко їх дістати..."

— **Успіхи українського співака д-ра В. Тисяка у Відні.** У другій половині червня почався у Відні інтернаціональний конкурс музики та співу, в якому беруть участь співаки та музики всіх країн світу. Загальне число артистів на цьому конкурсі доходить до тисячки. Лише з Польщі прибуло туди коло 100 співаків та музиків, для яких польське посольство улаштувало принят-тя та бенкети. Звичайно всяким націям помагали їхні амбасади, даючи ріжні рекомендації для навязання звязків як з музичним світом, так і з пресою для відповідної реклями. Не мав того наш співак д-р Тисяк, який недавно покінчив свої студії в Італії. Без протекцій та звязків йому таки вдалося добитись до виступу на конкурсі і дня 19 червня виступив він перед фаховим жюрі й публикою у віденській концертовій салі. Виступ д-ра Тисяка зєднав йому гаряче признання всіх присутніх на конкурсі. Співав він італійські арії і був нагороджений довготриваючими оплесками публики, що складалась переважно зі знавців співу та музики. Після концерту зацікавились ним директори віденських театрів і можна сподіватись, що він скоро дістане відповідне місце на віденській сцені. Одночасно — як довідуємось — навязала з ним розмови дирекція міської опери у Львові.

— **Поминки на гробі бл. п. полк. Вітовського.** В неділю 19. 6. зібралась досить численно українська кольонія в Берліні на гробі бл. п. першого секретаря військових справ, полк. Д. Вітовського та його нерозлучного товариша Ю. Чучмана на Гедвіґсфрідгофі. Гріб удержаний взірцево, прикрашений квітами і вінками від українських товариств „Зарева", „Української Громади", през. Петрушевича й ін. Погода сприяла. Корпорація „Зарево", що має своїм покровителем саме бл. п. полк. Вітовського, зявилася в одностроях. На жаль, берлінський український парох о. д-р П. Вергун не міг взяти участи в поминках та відправити панахиду, бо мусів виїхати на цей день на провінцію. Прийшлось без панахиди відбути поминки, себто святочними промовами д-ра З. Кузелі і канд. інж. Р. Махуха. (У. П.).

— **З діяльности Українського Бюра в Берліні.** Дня 21. 6. відбувся в Українському Бюрі у Берліні другий з черги виклад про Україну, призначений для німецьких слухачів. Темою викладу було положення на українських землях у Польщі, Буковині і Підкарпатській Україні. Як і перший раз, публика заповнила невеличку викладову салю Бюра й уважно вислухала викладу. Зацікавлення виявилось потім у дискусії, що тревала до півночі та виказала, що дехто зі слухачів таки дуже добре орієнтується в українських справах і знає її навіть в деталях. Слідуючий виклад має відбутися в короткому часі, а саме про положення на Радянській Україні під пануванням більшовиків. (У. П.).

— **Тим, що бажають виїхати до Болгарії.** У Варні (Болгарія) істнує Українське Т-во. Багато українців з Чехії, Підкарпатської України й Галичини приїздить над море у Варну до купелів. Не знаючи мови та місцевих умовин, вони не можуть знайти того, чого їм треба і тому залишаються незадоволені лікуванням і місцем побуту. Справу цю легко полагодити. Як хто має виїхати до Варни, нехай зголосить до нашого Т-ва, скільки душ, якої кімнати і за яку ціну собі бажає. Всі відомости можна одержати від нас. Ми радо допоможем. — **Виділ Українського Культурно-Просвітного Т-ва „Тарас Шевченко", Варна, Болгарія.**



— **Ще страх перед „Святом Праці".** Як ми вже повідомляли в с. Береги Дол., пов. Лісько, у звязку зі „Святом Праці" поліція арештувала чимало місцевих людей, яким закидують побиття референта старостава. Тепер, як повідомляють польські джерела, в селах Телесниця, Санна, Райське, відбувалися віча проти „привернення панщини". Селяни говорять між собою, що до села приїдуть пани та викопають хрест, поставлений на памятку скасування панщини, добудуть зпід хреста скриню з документами про скасування панщини, документи ті знищать і заведуть порядки, як тому 70 літ. Згадані джерела повідомляють, нібито селяни роззброїли трьох поліцаїв, які йшли до свого команданта в Ліску. І знову поліція арештувала селян.

— **Черевний тиф** вибухнув у перемиськім повіті. За останній тиждень занотували около 40 випадків тифу. Старство видало зарядження для здавлення пошести.

— **Примірний муж.** Петро Борис, 47-літній господар в Бутинах, пов. Жовква, жив дуже зле з жінкою, яку нерідко побивав. Передучора прийшло між ними знову до сварки, після чого примірний муж вкинув її до криниці. На крик жінки позбігалися сусіди і врятували її від неминучої смерти. Бориса арештувала поліція і відставила до суду в Мостах Великих.

— **Згоріла дівчина.** В Руданцях, пов. Львів, повстала пожежа в хаті Олекси Бартоша, коли в хаті була лише його 10-літня дочка Катерина. Дівчина згоріла. Вогонь заподіяв шкоди на 1300 зол. — В Білогорщі біля Львова згоріла хата та стайня Ів. Гембарського. Шкоди є на 1500 зол.

— **Постріляли команданта постерунку.** Невідомі люди на дорозі між Тисовиною та Липиною стріляли до команданта поліц. станиці в Лаврові, Ратая. Куля перейшла через лівий бік грудей. Тяжко раненого заосмотрив лікар, спричинників замаху шукають.

— **Напад на двір.** З Городенки повідомляють, що на двір дідича Абрагамовича в Тишківцях напало в ночі на 29. червня ц. р. шістьох замаскованих людей. Стероризувавши домівників, перешукали ціле мешкання і зрабували дорогоцінні річи вартости кільканацятьох тисяч зол. Грабіжники втікли без сліду.

— **Молотом у голову.** У сільській кузні в Губичах сталася трагічна подія при праці. Ковальський помічник, виковуючи штабу на ковалі, ударив через неосторожність тяжким молотом в голову свого майстра Гартунга. Коваля у безнадійному стані відвезли до шпиталю в Дрогобичі.

— **Порахунки між професорами університту.** З Відня повідомляють, що там відбувалося на центральному цвинтарі відслонення памятника на могилі померлого професора ботаніки Веттштайна. В часі промови ректора університету проф. Абля стріляв до нього з револьверу надзвичайний професор зоольогії віденського університету, 64-літній Карло Шнайдер. Стріл хибив. У дальших стрілах перешкодив йому посадник міста Відня Зайц, що стояв у найближчому сусідстві. Стріляючи, проф. Шнайдер кричав: „Мусимо вкінці порахуватися!" Після тої події проф. Абель докінчив промови. В поліційному слідстві заявив проф. Шнайдер, що і проф. Абель і померший проф. Веттштайн були його противниками і перешкодили його номінації на звичайного професора зоольогії. Догадуються, що проф. Шнайдер не при повних змислах, тому його піддали психіятричним дослідам. Від вислідy їх залежить, чи проти нього поведуть карне слідство. При арештованім проф. Шнайдері найшли елябарат, так уложений, начеб проф. Абель згинув уже від револьверової кулі. Проф. Шнайдер каже в елябораті, що мусів застрілити одного із своїх ворогів, щоби прилюдна думка довідалася про кривду, яку йому заподіяли. Часописи зазначують, що проф. Шнайдер був прихильником окультизму.

— **Проказа.** В одної дитини з надморської місцевости Нойкурен лікарі ствердили проказу. Дитину ізолювали, потім перевезли літаком до заведення для прокажених біля Кляйпеди. Як забирали дитину прийшло до жалісних сцен, бо мати не хотіла віддати дитину.

— **Згинули туристи.** Підчас прогульки на шпиль Чівета три венецькі альпіністи, яких вів інжинір Чезаре Капуї, впали у провалля. Інж. Капуї згинув на місці, трьох інших туристів, тяжко ранених віднайшли три дні пізніше.

— **Комуністична організація в Бесарабії.** Політична поліція в Кишиневі викрила тайну комуністичну друкарню. Арештовано 30 осіб і сконфісковано богатий матеріял у виді російських, румунських і мадярських відозв, друкованих у Радянщині. Всі арештовані призналися до вини і заявили, що у звязку з надходячими виборами приготовляли демонстрації в Бесарабії. Всі станугь перед военним судом.

— **Ліквідують німецьку політехніку у Брні.** Чехословацьке міністерство освіти рішило зліквідувати німецьку політехніку у Брні, тому, що в цьому місті є така сама чеська вища школа.

— **Особисті вісти.** У львівському університеті одержала степень магістра фільософії дня 28/6 ц. р. п. Дарія Охримовичівна.

— **Підготовлення виставки світлин города Львова** буде обговорене на ширших сходинах УФОТО, які відбудуться дня 4. липня в год. 19. в домівці Т-ва при вул. Ходоровського 15. Гостям раді, особливо тим, що люблять Львів.

## Кооперація на Ковельщині.

### „НАРОДНІЙ КООПЕРАТИВ" У КОВЛІ.

12. 6. 1932. відбулися Звичайні Загальні Збори „Народнього Кооперативу". Відбулися вони всупереч зложеному Надз. Радою (правного) протестові, що Збори скликані Управою, правність якої заквестіонована в суді, вона вважає неправними й участи в них не бере. Так поступила велика група членів, яка солідаризується з поведінкою Н. Р., й на Збори не прийшла. Присутніх з компанії Калюжний й Губа було на Зборах, коли це можна вважати Зборами без „лапок", 43 члени на загальну кількість 160. Головував на цих Зборах Г. Стаднюк, на внесок якого винесено приблизно таку ухвалу: „Хвилево вийти з членів Окружного Союзу Кооператив, щоби цим способом звернути увагу РСУК й вплинути на оздоровлення відносин". Я ще від себе додам до цього. Дійсно, треба, щоби РСУК звернув свою увагу на О. С. К. й „Н. К." й відповідно поставився до усього того, що приносить там шкоду розвиткові української кооперації на Ковельщині й у місті Ковлі. Доцьогоднішня лінія поведінки РСУК щодо цих кооперативних установ, як на місцеві відносини є невистарчаюча. До Управи „Н. К." вибрали К. Стаднючиху, М. Муравця (див. „Діло" ч. 120) й Гарбарчука, а до Надз. Ради П. Доманицького, Новичевського, М. Мусевича, Шуваа, П. Рибка. На Збори, як я вище згадував, прийшла своя братія, яку пан Калюжний скликав на передвиборче зібрання й муштрував, як вони мають заховуватись з „опозицією". (Який жаль, що опозиція не прийшла на Збори!). І який скандал трапився — Калюжний до Управи дістав 2 голоси „за", П. Цишинський 10 „за", а Губу цілком оминули. Вони думають свої „громадські" методи консеквентно далі тут прищеплювати, а саме заявляють, що вони обовязки нововибраним не передадуть, а крім того питають ревізора РСУК, який для них раніше не був ніяким авторитетом, чи можна ці Збори опротестувати. Усе це робиться задля особистих, шкурних інтересів. Але як з першою опозицією, що заскаржила їх до суду, для свого виправдання найшли мотив — вони сельроби, а тепер для другої опозиції, що твориться найшли інший мотив для своєї анархічної діяльности. „Н. К." захопили „уніятствуючі". І така тут є „партія". Панове Калюжний, Губа й Ко. пізно питають дороги у ревізора; ідіть далі так, як самі собі її промостили. Завели в „Н. К." безладдя, сваволю, то користайтесь з їх наслідків. Новий „провід" Н. К. нічим ліпший від старого; нічого для . К. він не може дати, бо виріс на нездоровому ґрунті, що сам довший час творив. Одна може буде на усе це рада. РСУК має подбати, аби в скорім часі „Народня Торговля" відкрила у Ковлі свою складницю. Єдиний вихід з істнуючої тут ситуації.

Про цікаву історію „Народнього Кооперативу" — згадаємо ще окремо.

### ОКРУЖНИЙ СОЮЗ КООПЕРАТИВ У КОВЛІ.

Фінансово-господарський стан О. С. К. дуже поважний. Торги зменшилися, дисципліна ослабла, адміністраційні утиски не припиняються. В результаті — протести векслів, редукція службового персоналу, й навіть, здається, Дирекції збірається Н. Р. виповісти службу. В звязку з цим 25. 6. мала відбутись спільна нарада всіх органів О. С. К., на яку мав приїхати з „Центросоюзу" дир. Шепарович. Коли треба, щоб їх рятувати, то не дивляться на „ундівський" Центросоюз; давай директора й то головного. Бо самі не дадуть ради!

Їх здібність до конструктивної праці можна схарактеризувати влучним висловом нашого фільософа Гр. Сковороди, який на критику його, Сковороди, творів харківським архієреем, так висловився: „одно дело бить архієреем, а другое — пісать стіх!" Одно діло бути сельробом і безглуздо де треба й де не треба галасувати, а друге — вміти розумно, пляново працювати.

К. Систалюка Надз. Рада завісила в правах члена Надз. Ради О. С. К. Яж не оборонець О. С. К. із Камінки Струм. (Кооп. Вісти з дня 15. 5. 1932).

### „УКРАЇНБАНК" У КОВЛІ.

26. 6. 1932 р. відбулись річні Загальні Збори „Українбанку", на яких було присутніх уповноважених понад 90 осіб. Збори, як на місцеві умовини, були досить многолюдні, бурхливі щодо обговорення зачеплених справ й надзвичайні щодо часу їх тривання — почались в 12.30 год. дня, а скінчились в 2-ій год. ночі.

Чим це пояснити, що Збори „Українбанку" були і многолюдні й бурхливі та довготріваді?

Бачите, фінансовий стан „Уб.", як виказала ревізія РСУК, є далеко неблискучий, а господарка нікудишня й каригідна. Положення „Уб." майже катастрофальне. І нібито, цілком зрозуміло, коли такий стан установи, то члени її мають якнайсильніше й найактивніше зацікавитися її долею й подбати про способи її направи. Біляне виказує понад 20.000 зол. страт. Але це не все! Над звітом річним й звітом з ревізії виязалась гаряча й жвава дискусія. П. Доманицький, член Управи „Уб.", крутився як муха в мазі. І правильно Заг. Збори поставились до Управи — звіту не ствердили, абсолюторії не уділили, а ще приняли резолюцію С. Підгірського, щоб Управу за надужиття потягнути до цивільної відповідальности, а то й до карної.

Але слухайте, люди добрі, кого ці Збори вибрали до Управи на три роки, що малиб санувати „Уб.". Стару Управу вибрали в старому складі — о. Кондратовича, П. Доманицького й М. Косача (останній покликаний в цьому році на місце В. Томашківського, виключеного з членів „Українбанку"). Трудно повірити! Але це факт. У нас все можливе! „Волинська тиха сторона". До Надз. Ради вибрані: Т. Васюта, М. Мусевич, О. Калюжний, Пахольчук, Бондарук Л.

Ковельчанин.

## СПОРТ.

### УКРАЇНА — ЧОРНІ І. Б.

В неділю, 3. липня розіграє Україна змагання в мист. А-кляси з Чорними І. Б. на грищі Чорних в год. 3.45 попол. Після тих змагань зачнуться в год. 5.30 змагання за мист. Ліги Чорні — 22 п. п. (Седльце).

### СОКІЛ IV. — МЕТА.

Змагання за мист. в коп. мячі повищих дружин відбудуться в неділю 3. липня ц. р. в год. 8.15 на грищі 26 полку піх. при вул. Клепарівській. Дружини солідно приготовляються до цієї стрічі та виставлять свої найкращі склади.

### ДНІПРО ЧОРНОМОРЦІ.

В неділю 3. ц. м. в год. 9. рано на площі „Сяйва" (Замарстинів, доїзд трамв. 5 і 9) відбудуться мячеві змагання за мистецтво У. С. С. між дружинами „Дніпра" (Винники) і „Чорноморцями" (Жовківське-Знесіння).

## Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 1. VII. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 2·20 зол., за літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., сир за кг. 3·60—3·70 зол.

# ОГОЛОШЕННЯ

### Кіна.

**АПОЛЬО:** „Кайдани минувшини" та „В далекий світ".
**КАСІНО:** „Королева підземелля" (Дж. Грефорд).
**КОПЕРНИК:** „Капітан Гвелен" (Гейрі Купер), „Макабіяда" та „Джозефіна Бейкер із своєю трупою".
**ЛЕВ:** „Князь Дракуля".
**МАРУСЕНЬКА:** „Капітан Гвелен" (Гейрі Купер), „Макабіяда" та Джозефіна Бейкер із своєю трупою".
**МІРАЖ:** „Прощай Ліліянко, прощай Маскот" (Ліліяна Гарвей. Іго Сим).
**ОАЗА:** „Цвітка Альжиру".
**ПАН:** „На заході без змін".
**ПАЯЦ:** „Який батько, такий син" (Ад. Менжу).
**ПАСАЖ:** „Сталева долоня" та додатки.
**ПРОМІНЬ:** „Жінка в багряниці".
**СОНЦЕ:** Гері Піль і Чаплін.
**СТИЛЕВЕ:** „Жінка на місяці".
**УТІХА:** „Винятий з під права", „Біла Талю".
**ХИМЕРА:** „Чар танга" та звуковий додаток.

### ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

**Неділя, 3. липня 1932.**

12.10 Метеор. комунікат, 12.15, 13.10 Муз. поранок, 12.55 „Як приходить до збірної умови праці", 14.00 „Гірське підсонця та організм людини", 14.15 Музика на устну гармонійку, 14.30 Штучні помої, 14.50 Пісні, Ян. Орловської, 15.05 „Новочасна сільська господиня", 15.25 Музика, 15.40 Для молоді „Що чувати в світі?", 15.53 „Будьте здорові" (розвязка конкурсу загадок, 16.55, 18.15, 19.50 Грамофон, 16.30 Мадярські пісні, 16.45 „Дві романтичні підкарпатські закутини", 17.00 Концерт, 18.00 „Каліостро", 18.20 Легка музика, 18.50 Сп. речітал Діаніа (тенор), 19.35 Техн. скринька, 19.50 Плекання коней, 20.00 Концерт орхестри фільгарм., 22.00, 22.40, 22.42 Спорт, 22.05, 22.50 Танк. музика.

**Понеділок, 4. липня 1932.**

12.20, 15.10 Грамофон, 12.40 Метеор. комунікат, 12.45 Інавгурація вакац. учит. курсів, 15.00 Господарський комунікат, 15.40 Грамофон, Сільва рерум, 16.40 Балачка у фр. мові, 17.00 Нар. орхестра, 18.00 „Авр. Линкольн", 18.20 Легка й танк. музика, 20.00 Авд. з нагоди нац. свята Півн. Америки, 21.35 „Мистці довгого життя", 22.00, 22.50 Танк. музика, 22.20 Три знаки запиту, 22.40 Спорт.

### ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

**Наддніпрянський Український Театр — Дир. П. Карабіневича.**
**Ліско.** 1. VII. Барон Циганів; 2. VII. Плач Ізраїля; 3. VII. Маруся Богуславка; 4. VII. Чесна Сузанна; 5. VII. Гейша.
**Балигород.** 6. VII. Барон Циганів, 7. VII. Маруся Богуславка; 8. VII. Чесна Сузанна; 9. VII. Гейша.

**Новий Український Театр „Зоря"** під управою Н. Войтовича, артистичним проводом Омеляна Неделки.
**В Рудні — Зимна Вода:** 2. VII. Ревія, 3. VII. Залізний мелих; 4. VII. Нудьга.
Опісля театр переїзджає до Мостиськ і Перемишля.
Управа заангажує до хору тенора і сопраністку.

**Повідомляємо,** що бюра Союзу Українських Власників Реальностей перенесені на вул. Руську ч. 3, І. пов. Урядові години для сторін від 12 до 1. вполудне.

**Бурса ім. Ів. Франка в Яворові** прийме на 1932-33 шк. р. 75 гімназійних учеників і з вищих кляс вселюдних шкіл на ціле удержання враз з хлібом за місячною оплатою до Бурси ч. І. по 50 зол., до Бурси ч. II. по 35 зол. Ученики можуть бути приняті також за харчі в значно меншій скількости, як це було зазначено досі. Дійсно убогі можуть дістати знижку. — **Управа.** 2139 2—2

**Зїзд Товаришів,** що в 1912 р. здали іспит зрілости в українській гімназії в Перемишлі, проектований на день 4. липня ц. р., відложений на пізніше. **За Комітет:** І. Квасниця.



За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.